

DOI: <https://doi.org/10.46879/ukroj.2.2020.294-308>
УДК: 61(091)

До 100-річчя кафедри радіології та радіаційної медицини Національного медичного університету імені О. О. Богомольця

Ткаченко М. М., ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4210-1566>, e-mail: mtkachenkodeprmm@gmail.com
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця Міністерства охорони здоров'я України,
Київ, Україна

To the centenary of Radiology and Radiation Medicine Department of O. O. Bogomolets National Medical University

Tkachenko M. M., ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4210-1566>,
e-mail: mtkachenkodeprmm@gmail.com
O. O. Bogomolets National Medical University of Ministry of Health
of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Ключові слова: Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, кафедра радіології, радіаційна медицина, рентгенологія.

Для цитування: Ткаченко М. М. До 100-річчя кафедри радіології та радіаційної медицини Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. *Український радіологічний та онкологічний журнал*. 2020. Т. XXVIII. № 3. С. 294–307. DOI: <https://doi.org/10.46879/ukroj.2.2020.294-307>

Для кореспонденції:

Ткаченко Михайло Миколайович
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця Міністерства охорони здоров'я України, кафедра радіології та радіаційної медицини;
пр-т Перемоги, буд. 34, м. Київ, Україна, 03057;
e-mail: mtkachenkodeprmm@gmail.com

© Ткаченко М. М., 2020

РЕЗЮМЕ

Мета роботи. Узагальнити історичні відомості про становлення та розвиток кафедри радіології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця.

Матеріали та методи. Проведено аналіз відкритих літературних джерел та архівних даних, присвячених історії кафедри радіології, становленню наукової школи, розвитку методичних підходів до викладання радіології в університеті.

Результати та їх обговорення. Протягом усього століття свого існування кафедра радіології та радіаційної медицини Національного медичного університету імені О. О. Богомольця та її співробітники – різні покоління викладачів, науковців, лікарів – намагалися, щоб основні напрямки і пріоритети в галузі променевої діагностики, променевої терапії та радіаційної медицини були представлені в навчальному процесі, науковій і клінічній роботі та значною мірою були синхронні з тенденціями розвитку радіологічних досліджень у світі.

Висновки. Кафедра є головною (опорною) серед кафедр радіологічного профілю медичних вузів України, очолює учбово-методичну роботу та організацію радіологічної служби в державі.

Вітчизняну радіологію та радіаційну медицину завжди відрізняло поєднання власних славетних традицій у розробці проблем променевої діагностики і терапії з прагненням йти у фарватері світової наукової, клінічної та діагностичної думки.

Keywords:

O. O. Bogomolets National Medical University, Radiology Department, radiation medicine, radiology.

For citation:

Tkachenko M. M. To the centenary of Radiology and Radiation Medicine Department of O. O. Bogomolets National Medical University. *Ukrainian journal of radiology and oncology*. 2020;28(3): 294–307. DOI: <https://doi.org/10.46879/ukroj.2.2020.294-307>

For correspondence:

Tkachenko Mykhailo Mykolaiovych
 Head of Radiology and Radiation Medicine Department of O. O. Bogomolets National Medical University, Ministry of Health Of Ukraine;
 34, Peremohy Avenue, Kyiv, Ukraine, 03057;
 e-mail: mtkachenkodeprmm@gmail.com

© Tkachenko M. M., 2020

ABSTRACT

Purpose. To summarize historical data on the formation and development of Radiology Department of O. O. Bogomolets National Medical University.

Materials and methods. The paper deals with the analysis of publicly available literature sources and archival data concerning the history of Radiology Department, establishing scientific school of development of methodological approaches to teaching Radiology at the university.

Results and discussion. Over the century of its existence, Radiology and Radiation Medicine Department of O. O. Bogomolets National Medical University along with the staff members, including different generations of teachers, scientists and physicians, have been focused to present key directions and priorities in diagnostic radiology, radiation therapy and radiation medicine in the educational process, research and clinical activities and make those be significantly in line with the trends of radiological research development in the world.

Conclusions. The department is the basic one among the radiology departments of medical universities in Ukraine; it is in charge of teaching and learning activities as well as management of radiological service in the country.

Domestic radiology and radiation medicine have always been distinguished by a combination of own glorious traditions in the development of diagnostic radiology issues and therapy striving to follow in the footsteps of world scientific, clinical and diagnostic thought.

Рукопис надійшов
Manuscript was received
 30.06.2020

Отримано після рецензування
Received after review
 02.07.2020

Прийнято до друку
Accepted for printing
 10.12.2020

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами

Робота не є фрагментом планових науково-дослідних робіт.

У 1964–1966 рр. кафедру очолював доктор медичних наук професор Анатолій Іванович Позмогов (1921–2004), який також був проректором Київського медичного інституту з наукової роботи (1963–1966 рр.). У 1943 р. він закінчив Ташкентський медичний інститут і відразу ж був призваний до лав Червоної Армії. У 1945 р. після мобілізації А. І. Позмогов працював у Наркоматі держконтролю УРСР, звідки через 2 роки перейшов до Київського НДІ експериментальної та клінічної онкології, де був спочатку молодшим, потім старшим науковим співробітником, а з 1958 р. – керівником рентгенодіагностичного відділу. У 1952 р. Анатолій Іванович захистив кандидатську, а в 1962 р. – докторську дисертацію. Через рік його було обрано завідувачем кафедри та призначено проректором з наукової роботи Київського медичного інституту. У 1966 р. академік Р. Є. Кавецький запросив А. І. Позмогова до Київського НДІ експериментальної та клінічної онкології, де він очолив рентгенологічний відділ, а наступного року його було призначено заступником директора з наукової роботи.

З 1971 до 1987 р. А. І. Позмогов був директором Київського НДІ рентгенодіагностики та онкології

Connection with research programs, plans and projects

The paper is not a fragment of any planned research project.

і водночас керівником відділу променевої діагностики. З 1987 р. і до кінця життя А. І. Позмогов працював науковим консультантом інституту. Наукові інтереси Анатолія Івановича були спрямовані на рентгенодіагностику захворювань органів дихання. Ним запропоновано контрастну трахеобронхографію, одномоментну медіастинальну флебографію та ангіопульмонографію.

Анатолій Іванович – автор близько 300 друкованих праць, у тому числі 9 монографій. Ним підготовлено 20 докторів і кандидатів медичних наук. А. І. Позмогов був заступником голови Всесоюзного та головою правління Українського наукових товариств рентгенологів і радіологів, заступником голови Всесоюзного наукового товариства онкологів, депутатом Київської міської ради, головним рентгенологом Міністерства охорони здоров'я УРСР.

Як учасник Другої світової війни А. І. Позмогов був нагороджений орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни, Трудового Червоного Прапора та медалями, йому присвоєно почесне звання заслуженого діяча науки УРСР.

З 1966 до 1990 року кафедрою керував відомий вчений і організатор підготовки медичних кадрів,

лауреат Державної премії УРСР у галузі науки і техніки (1986), заслужений працівник вищої школи УРСР, доктор медичних наук професор Василь Іванович Мілько (1921–1998). У 1966–1970 рр. він був ректором Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця.

Василь Іванович Мілько – учасник Великої Вітчизняної війни з 1941 до 1945 року, двічі був поранений. В. І. Мілько, випускник Київського медичного інституту 1953 р., пройшов шлях від клінічного ординатора до завідувача кафедри. В. І. Мілько вважав себе учнем таких видатних вчених, як академики Г. В. Фольборт, В. В. Фролькіс, Л. А. Ільїн. У 1970 р. він захистив докторську дисертацію на тему «Реакции организма и их особенности при облучении инкорпорированным йодом-131 и фосфором-32». Основні напрямки наукових досліджень – розробка основ радіобіологічної дії малих та надлетальних доз радіації на організм ссавців. Василь Іванович співпрацював із Київським НДІ фармакології та токсикології з проблем синтезу та фармакологічного вивчення нових протипухлинних препаратів [38].

Професор В. І. Мілько багато зробив для організації технічного оснащення кафедри та радіологічної лабораторії. Під його керівництвом докторські дисертації виконали А. П. Лазар, Т. В. Топчій, Р. П. Матюшко, О. В. Кириченко та ін.

У 1966 р. побачив світ «Посібник з клінічної радіології» В. І. Мілька та Н. Ф. Назімок, 1968 р. – «Пособие по рентгенодиагностике» В. І. Мілька, А. П. Лазаря, М. М. Поповой та Л. М. Тріумфовой, 1978 та 1980 рр. – підручник «Медицинская радиология» В. І. Мілька, А. П. Лазаря та Н. Ф. Назімок, 1983 р. – підручник «Рентгенология» за редакцією В. І. Мілька, 1989 р. – «Учебное пособие по рентгеноанатомии» В. І. Мілька, І. І. Бобрика, Т. В. Топчія та ін.

В. І. Мілько – співавтор монографії «Коронарное кровообращение и экспериментальный инфаркт миокарда» (1962, разом з В. В. Фролькісом, К. І. Кульчицьким та У. А. Кузьмінською), за редакцією В. І. Мілька та Є. Г. Матвієнко у 1991 р. вийшла книга «Радионуклидная диагностика (оценка эффективности лечения некоторых заболеваний)».

За успішне виконання бойових завдань на фронті, великі заслуги в підготовці медичних кадрів та надання допомоги органам охорони здоров'я В. І. Мілько був нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки, Вітчизняної війни II ступеня, Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», медалями та Грамотою Верховної Ради УРСР (1982).

З 1990 і до травня 2006 року кафедру очолював доктор медичних наук професор Анатолій Пилипович Лазар (1933–2007), який одночасно у 1986–2005 рр. був головним радіологом Міністерства охорони здоров'я України. У 1957 р. він закінчив Київський медичний інститут, 1986 р. захистив докторську дисертацію «Радионуклидная диагностика нарушения функции почек и водносолевого обмена при гломерулонефриті».

За необхідністю вивчення несприятливих радіоекологічних та медичних наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, що сталася в 1986 р., на кафедрі в 1991 р.

було створено курс радіаційної медицини, а кафедра дістала назву **кафедра медичної радіології з курсами рентгенології та радіаційної медицини**. Курси відповідно очолили професори Т. В. Топчій і Р. П. Матюшко.

Співробітники кафедри В. І. Мілько, А. П. Лазар, М. М. Ткаченко, Р. П. Матюшко, Н. І. Москаленко, А. М. Китаєв брали участь у ліквідації наслідків аварії Чорнобильської катастрофи.

У 1993 р. за редакцією професора А. П. Лазаря видано навчальний посібник «Радіаційна медицина», 2003 р. – навчальний посібник «Основи радіаційної медицини» О. П. Овчаренко, А. П. Лазаря, Р. П. Матюшки, 2005 р. – навчальний посібник «Рентгенологія» за редакцією В. І. Мілька (автори: Т. В. Топчій, А. П. Лазар, О. А. Гончар, А. О. Бодров, М. М. Кондрацький, М. К. Майданник, Н. Л. Морозова, Н. М. Макомела), 2006 р. – «Вибрані лекції з радіонуклідної діагностики» за редакцією А. П. Лазаря, навчальний посібник «Основи променевої діагностики» С. Ю. Кравчука та А. П. Лазаря для студентів вищих медичних навчальних закладів III–IV рівнів акредитації.

У 2003 р. кафедра отримала назву **радіології з курсом радіаційної медицини** (наказ № 424 від 8 грудня 2003 р.). З 2008 р. кафедра має назву **радіології та радіаційної медицини** (наказ № 86 від 17 березня 2008 р.).

З червня 2006 р. кафедру очолює заслужений діяч науки і техніки України, двічі лауреат Державної премії України, доктор медичних наук професор Михайло Миколайович Ткаченко. У 2011–2014 рр. він був головним радіологом МОЗ України.

Співробітниками кафедри за редакцією професора М. М. Ткаченка видано базові підручники «Радіологія (променева діагностика та променева терапія)» [2011], «Радиология (лучевая диагностика, лучевая терапия)» [2013], «Радіологія (променева діагностика та променева терапія)» для студентів стоматологічних факультетів вищих навчальних закладів МОЗ України [2016], навчальні посібники «Радіологія (променева діагностика та променева терапія): тестові завдання» у трьох частинах для студентів вищих медичних закладів освіти IV рівня акредитації [2015], «Практикум з радіології» у двох частинах [2019]. Видано 6 навчально-методичних посібників з радіології і радіаційної медицини для англомовних студентів, програми з радіаційної медицини та радіології (променева діагностика та променева терапія) для студентів медичних вузів.

М. М. Ткаченко був членом мультидисциплінарних робочих груп МОЗ України з опрацювання уніфікованих клінічних протоколів медичної допомоги (з 2011 р.), членом робочої групи для формування пропозицій до стандартів вищої освіти за спеціальністю «Технології медичної діагностики та лікування» галузі знань «Охорона здоров'я» (з 2015 р.). Учасник розробки уніфікованих клінічних протоколів первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та адаптованих клінічних настанов, заснованих на доказах: Хронічне обструктивне захворювання легень, 2013; Негоджкінські лімфоми та лімфома Годжкіна, 2013; Бронхіальна

астма, 2013; Рак передміхурової залози, 2014; Дисплазія шийки матки. Рак шийки матки, 2014; Рак легень, 2014; Хронічний лімфоїдний лейкоз, 2014, 2016; Рак молочної залози, 2015; Множинна мієлома, 2015; Хронічний мієлоїдний лейкоз, 2015; Рак нирки, 2016.

У теперішній час професором кафедри працює доктор медичних наук Н. В. Танасічук-Гажієва, доцентами – кандидати медичних наук Н. Л. Морозова, Г. М. Поперека, О. В. Миронова, Г. О. Романенко, І. В. Гороть, М. М. Кондрацький, П. О. Король, асистентами – кандидати медичних наук А. Г. Мазур, Л. А. Черкасова, а також В. М. Містряков. Викладачами-сумісниками на клінічних базах кафедри протягом багатьох років працюють доктор медичних наук Д. О. Білий, кандидати медичних наук Г. В. Цвігун, К. Д. Бази́ка, К. В. Куц, Є. В. Приймак, а також Л. Ф. Герасименко, А. В. Макаренко, О. О. Одерій, Л. В. Романенко, І. В. Білоус, В. В. Пазюк, Л. В. Устименко та ін.

З 1989 р. на базі кафедри діє міський науково-практичний центр радіонуклідної діагностики. Для навчання студентів, інтернів, підвищення кваліфікації викладачів вузів використовуються оснащені сучасною медичною, радіологічною та комп'ютерною технікою радіологічна лабораторія НМУ, відділення радіонуклідної діагностики клінічних лікарень № 14 та № 12, рентгенологічні відділення Олександрівської клінічної лікарні та центрального шпиталю МВС України, відділ терапії радіаційних наслідків Інституту клінічної радіології ННЦРМ НАМН України, Київський обласний онкологічний диспансер.

На кафедрі виконували докторські дисертації такі відомі вчені, як президент НАМН України (1993–2011), академік НАН та НАМН України О. Ф. Возіанов (1938–2018), член-кореспондент АМН СРСР П. М. Майструк, професори В. М. Славнов, В. Д. Чеботарьова, Б. М. Щепотін, О. В. Кириченко, Н. В. Танасічук-Гажієва, П. О. Король та ін.

На кафедрі свій професійний шлях починали директор Інституту експериментальної патології, онкології та радіобіології імені Р. Є. Кавецького НАН України, академік НАН та НАМН України В. Г. Пінчук (1930–1996), директор Інституту ядерної медицини та променевої діагностики НАМН України, член-кореспондент НАМН України І. М. Дикан. У різний час на кафедрі працювали член-кореспондент НАМН України професор О. В. Епштейн, професори Ф. П. Богатирчук, В. М. Славнов, Л. Б. Пінчук, Р. П. Матюшко, Т. В. Топчій, О. М. Коваленко, доценти М. М. Попова, Л. М. Тріумфова, доктор медичних наук О. В. Кириченко, асистенти І. М. Стрельцов, Н. І. Дроздова, В. В. Луста, В. А. Покоти́ло, Н. Ф. Назі́мок, М. К. Майданник, Н. І. Москаленко, В. В. Новопашина, Л. В. Стрельцова, В. А. Романенко, доценти доктор медичних наук В. Ю. Кундін, О. Л. Маньковська, Н. К. Волик, доктор медичних наук Н. М. Макомела, Т. В. Удадова, О. О. Власенко, О. Ю. Гарматіна, асистенти А. О. Бодров, Р. Р. Бойчук, Г. О. Курило, І. В. Лінник.

У 1986 р. професор Василь Іванович Мілько та Ростислав Павлович Матюшко отримали Державну премію

УРСР в галузі науки і техніки за дослідження впливу надлетальних доз різних видів іонізуючих променів на організм ссавців (у складі авторського колективу, до якого входили І. С. Чекман, І. І. Бобрик, Н. О. Горчакова, В. А. Туманов, В. К. Чумак, С. С. Кузнецова, І. В. Філюшкін).

Професор М. М. Ткаченко – двічі лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (1996, 2003): у 1996 р. Державну премію України присуджено за цикл наукових праць «Роль ендотелію та біологічно активних речовин ендотеліального походження в регуляції кровообігу та діяльності серця» (у складі авторського колективу на чолі з академіком НАН України О. О. Мойбенком); у 2003 р. – за цикл наукових праць «Дослідження фундаментальних механізмів дії оксиду азоту на серцево-судинну систему як основи патогенетичного лікування її захворювань» (у складі авторського колективу, до якого увійшли академіки НАН України В. В. Фролькіс, Л. Т. Мала, О. О. Мойбенко, член-кореспондент НАН України В. Ф. Сагач, академіки НАМН України В. В. Безруков, О. В. Коркушко, О. В. Стефанов, професори О. К. Кульчицький, А. І. Соловійов).

Головний напрямок наукових досліджень кафедри – розробка та впровадження нових методів радіологічної діагностики захворювань нирок, серцево-судинної і гепатобіліарної систем, системи травлення, застосування HDR брахітерапії в клінічній практиці, вивчення впливу низьких доз опромінення на організм людини і тварин.

У 2011–2019 рр. на кафедрі виконувалися науково-дослідні роботи: «Радіоімунологічні методи в діагностиці та прогнозуванні гемобластозів», «Ультраструктура серцево-судинної системи за умов дії низьких доз радіації», «Функціональний стан гепатобіліарної системи у дітей хворих на гломерулонефрит», «Вплив низьких доз радіації на ультраструктуру ємнісних судин», «Застосування HDR брахітерапії при лікуванні немеланомного раку шкіри», «Методика навчання основ променевої діагностики та променевої терапії майбутніх лікарів із використання технологій інформаційного суспільства (ТІС)», «Діагностична роль остеосцинтиграфії при ендопротезуванні кульшових суглобів у хворих на деформуючий остеоартроз».

Співробітники кафедри плідно співпрацювали і співробітничали з такими знаними представниками фундаментальної та клінічної медицини як, Ф. Г. Яновський, В. М. Іванов, Г. В. Фольборт, О. Ю. Лур'є, М. Н. Зайко, В. В. Фролькіс, О. Ф. Возіанов, К. І. Кульчицький, Є. Г. Гончарук, Л. А. Ільїн, Л. Г. Розенфельд, І. С. Чекман, Г. Й. Бурчинський, А. П. Пелешук, Л. А. Пиріг, М. М. Ковальов, М. С. Пилипчук, С. Д. Голігорський, І. І. Бобрик, В. Г. Коляденко, М. Ф. Данилевський, Є. Т. Складенко, М. Ф. Скопиченко, М. П. Черенько, В. В. Шишкіна, І. В. Шумада, Т. Д. Никула, О. А. Пятак, В. Ф. Сагач, В. Г. Бебешко, М. І. Пилипенко, Д. А. Бази́ка, В. Г. Майданник, І. М. Дикан, Т. П. Сиваченко, В. Д. Чеботарьова, Д. С. Мечев, О. М. Коваленко, П. М. Боднар, І. В. Багдасарова, Н. О. Горчакова, Я. С. Бабій, В. М. Рижик, В. Є. Медведєв, В. М. Соколов, О. М. Шкондін,

Т. М. Бабкіна, М. І. Хворостенко, Л. О. Стеченко, В. Г. Черкасов, О. І. Солодьянникова, В. С. Іванкова, Т. С. Головка, Д. Д. Іванов, В. В. Талько та ін.

Кафедра є головною (опорною) серед кафедр радіологічного профілю медичних вузів України, очолює учбово-методичну роботу та організацію радіологічної служби в державі.

У 2013 р. кафедра радіології та радіаційної медицини нагороджена Європейською науково-промисловою палатою *Diploma di Merito* (дипломом якості, визнання), а професор М. М. Ткаченко отримав золоту Європейську медаль Б. Паскаля «за фундаментальний внесок в радіологію».

100 років – різні епохи, різні країни, покоління викладачів, науковців, лікарів, які працювали і жили в різних соціально-економічних умовах і присвятили

своє життя вищій медичній освіті, підготовці кадрів для вітчизняної охорони здоров'я і медичної науки.

Протягом усього століття свого існування кафедра радіології та радіаційної медицини Національного медичного університету імені О. О. Богомольця та її співробітники намагалися, щоб основні напрямки і пріоритети в галузі променевої діагностики, променевої терапії та радіаційної медицини були представлені в навчальному процесі, науковій і клінічній роботі та значною мірою були синхронні з тенденціями розвитку радіологічних досліджень у світі. Вітчизняну радіологію та радіаційну медицину завжди відрізняло поєднання власних славетних традицій розробці проблем променевої діагностики і терапії з прагненням іти у фарватері світової наукової, клінічної та діагностичної думки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Александров Е. А. Русские в Северной Америке. Биографический словарь / под ред. К. М. Александрова, А. В. Терещука. Хэмден; Сан-Франциско; Санкт-Петербург. 2005. 599 с.
2. Богаєвський О. Я. Рентгенодіагностика сарцинматис маммає. *Українські медичні вісті*. 1929. № 7–10. С.101–103.
3. Богаєвський О. Я. Рентгендослідження Маммає. У кн. *Праці Київського державного медичного інституту*. Державне медичне видавництво, 1935. Т. 1. С. 127–130.
4. Богаєвський О. Я., Сикорський О. Г. До питання про походження osteodystrophia fibrosa cystica localisata. У кн. *Праці Київського державного медичного інституту*. Державне медичне видавництво, 1936. Т. 2. С. 103–106.
5. Богаєвський О. Я. Розвиток ліктьового суглоба в рентгенологічному зображенні (Дитячий та юнацький вік). У кн. *Праці Київського державного медичного інституту*. Державне медичне видавництво, 1936. Т. 2. С. 160–168.
6. Богатырчук Ф. П. Рентгеноскопический симптом Вебера при начальных карциномах пищевода. *Київський медичний журнал*. 1929. № 4. С. 17–21.
7. Бойчак М. П. История киевского военного госпиталя. Книга II. Киевский военный госпиталь в первой половине XX века. Киев : Пресса Украины, 2006. 776 с.
8. Бойчак М. П. История киевского военного госпиталя. Книга V. Диагностические и вспомогательные подразделения. Госпитальные храмы. Подготовка кадров. Киев : Пресса Украины, 2009. 560 с.
9. Вебер Е. Ф. Къ вопросу объ острой метгемоглобинэміи. Киев, 1909. 146 с.
10. Ганіткевич Я. Олексій Богаєвський – один з перших українських вчених-рентгенологів. У кн. *Українські лікарі-вчені першої половини XX століття та їхні наукові школи. Біографічні нариси та бібліографія*. Львів, 2002. С. 483–486.
11. ДАК Ф. Р-352, оп. 1, с.3.
12. ДАК Ф. Р-352, оп.1, с. 5.
13. ДАК Ф. Р-352, оп. 5, с. 115.

REFERENCES

1. Aleksandrova KM, editor. Russkye v Severnoi Ameryke. [Russians in North America]. Biographical Dictionary. San-Frantsysko; Sankt-Peterburh: 2005;599. (In Russian).
2. Bohaievskiy OI. Renthenodiagnostyka carcinomatiss mammae [X-ray diagnostics of carcinomatiss mammae]. *Ukrainian medical news*.1929;7–10:101–3. (In Ukrainian).
3. Bohaievskiy OI. Renthendoslidzhennia Mammae. [X-ray Mammae]. In the book of works of the Kyiv State Medical Institute. *State medical view*. 1935;1:127–30. (In Ukrainian).
4. Bohaievskiy OI., Sykorskyi OH. Do pytannia pro pokhodzhennia osteodystrophia fibrosa cystica localisata. [On the question of the origin of osteodystrophia fibrosa cystica localisata]. In the book of works of the Kyiv State Medical Institute. *State medical view*. 1936;2:103–6. (In Ukrainian).
5. Bohaievskiy OI. Rozvytok liktovoho suhloba v renthenolohichnomu zobrazhenni (Dytiachyi ta yunatskyi vik). [Development of the elbow joint in the X-ray image (Children and adolescents)]. In the book of works of the Kyiv State Medical Institute. *State medical view*. 1936;2:160–8. (In Ukrainian).
6. Bohatyrchuk FP. Renthenoskopycheskyi symptom Vebera pry nachalnykh kartsynomakh pyshchevoda. [Weber's X-ray symptom in primary esophageal carcinomas]. *Kiev Medical Journal*. 1929;4:17–21. (In Ukrainian).
7. Boichak MP. Ystoryia kyeviskoho voennoho hospytalia. [History of the Kiev military hospital]. 2th ed. Kiev military hospital in the first half of the 20th century. Kiev: *Press of Ukraine*. 2006;776. (In Russian).
8. Boichak MP. Ystoryia kyeviskoho voennoho hospytalia. [History of the Kiev military hospital]. 5th ed. Diagnostic and support units. Hospital temples. Personnel training. Kiev: *Press of Ukraine*. 2009;560. (In Russian).
9. Veber EF. K voprosu ob ostroi methemohlobynyemii. [On the issue of acute methemoglobinemia]. Kiev: 1909;146. (In Russian).
10. Hanitkevych Ya. Oleksii Bohaievskiy – ody z pershykh ukrainskykh vchenykh-renthenolohiv. [Oleksii

14. ДАК Ф. Р-352, оп.1, с. 139.
15. ДАК Ф. Р-352, оп. 1, с. 1055.
16. ДАК Ф. Р-352, оп. 1, с. 1768.
17. ДАК Ф. 16, оп. 465, т.1, с. 6166.
18. ДАК Ф.16, оп. 465, д. 6307.
19. Другий український з'їзд рентгенологів і радіологів. Харків, 17–21 грудня 1936 р. : тези доп. Київ : Держмедвидав, 1936.
20. Кайгородский Н. Персона нон грата советских шахмат. *Спорт*. 2006 р. 20 вересня.
21. Київ у дні нацистської навали за документами радянських спецслужб : наук.-докум. вид. / ред. В. М. Литвин, В. А. Смолій та ін. Київ-Львів, 2003. 526 с.
22. Костюк П. Г., Сагач В. Ф., Киенко В. М., Ткаченко М. М. Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця НАН України – 75 років. *Фізіологічний журнал*, 2009. Т. 55, № 3. С. 3–25.
23. Лединьш Я. Д. Профессор Е. Ф. Вебер. Из истории медицины. *Сборник статей XII*. Рига: Авотс, 1980. С. 161–167.
24. Материалы по истории рентгенологии в СССР / под ред. С. А. Рейнберга. Москва, 1948. 323 с.
25. Медичний poradnik. Довідник з клінічної медицини для лікарів / за ред. проф. О. Богаєвського, М. Губергріца, М. Левитського та ін. Київ : Держвидав України, 1929. 922 с.
26. Медичний poradnik : довід. з клініч. медицини для лікарів / за ред. проф. О. Богаєвського, М. Василенка, М. Губергріца та ін. Київ : Держмедвидав УРСР, 1940. – 790 с.
27. Москаленко В. Ф., Полякова І. М. Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (1841–2006). Київ : Книга плюс, 2006. 304 с.
28. Немиро Е. А., Озолина З. Я. Из истории кафедры рентгенологии и радиологии Рижского медицинского института. *Из истории медицины. Сборник статей XII*. Рига : Авотс, 1980. С. 93–98.
29. Пятый Всесоюзный съезд рентгенологов и радиологов в Киеве 18–23 мая 1928 г. *Вестник рентгенологии и радиологии*, 1929. Т. 7(6). С. 489–529.
30. Рожкова Н. И. «Исцеляющие лучи» на страже женского здоровья. *Радиология–практика*. 2006. № 1. С. 4–8.
31. Семенова Л. С. Суставно-связочный аппарат человека в онтогенезе. *Известия Академии педагогических наук РСФСР*. 1958. вып. 97. С.198–206.
32. Сикорський О. Г. Про значення рентген-дослідження при ниркових камінцях. *Українські медичні вісті*. 1929. № 7–10. С. 244–250.
33. Страдынь П. И. Из переписки с советскими ученими-медиками в период 1945–1958 гг. П. И. Страдынь – С. А. Рейнбергу. В кн.: *П. И. Страдынь. Избранные труды III. Онкология, организация здравоохранения и история медицины. Материалы личного архива*. Рига : Зинатне, 1965. 652 с.
34. Ткаченко М. М., Топчій Т. В. Зародження київської радіологічної школи. Кафедра радіології та радіаційної медицини Національного
- Bogaevskiy is one of the first Ukrainian roentgenologists]. At the book *Ukrainian doctors of the first half of the twentieth century and scientific schools. Biographic drawing and biography*. Lviv: 2002;483–6. (In Ukrainian).
11. ДАК Ф. Р-352, оп. 1, с.3.
12. ДАК Ф. Р-352, оп.1, с. 5.
13. ДАК Ф. Р-352, оп. 5, с. 115.
14. ДАК Ф. Р-352, оп.1, с. 139.
15. ДАК Ф. Р-352, оп. 1, с. 1055.
16. ДАК Ф. Р-352, оп. 1, с. 1768.
17. ДАК Ф. 16, оп. 465, т.1, с. 6166.
18. ДАК Ф.16, оп. 465, д. 6307.
19. Tezy dopovidei. [Abstracts]. Second Ukrainian Congress of Radiologists and Radiologists. Kharkiv: December 17–21. *Derzhmedvydav*. 1936. 2003;526. (In Ukrainian).
20. Kaihorodskiy N. Persona non hrata sovetskykh shakhmat. [Persona non grata of Soviet chess]. *Sport*. 2006; September 20. (In Russian).
21. Lytvyn VM., Smolii VA. Editors. Kyiv u dni natsystskoi navyaly za dokumentamy radianskykh spetsssluzhb. [Kyiv in the days of the Nazi invasion according to the documents of the Soviet special services]. Scientific and documentary publication. Kyiv-Lviv: 2003;526. (In Ukrainian).
22. Kostyuk PH., Sahach VF., Kyienko VM., Tkachenko MM. Instytutu fiziologhii imeni O. O. Bohomoltsia NAN Ukrainy – 75 rokiv. [Institute of Physiology named after O. O. Bogomolets of the National Academy of Sciences of Ukraine – 75 years]. *Physiological Journal*. 2009;55(3):3–25. (In Ukrainian).
23. Ledysh YaD., Veber EF. Yz ystoryy medytyny. [From the history of medicine]. Collection of articles XII. Riga: *Avots*. 1980. p. 161–7. (In Russian).
24. Reinberha SA. Editor. Materyaly po ystoryy renthenolohyy v SSSR. [Materials on the history of radiology in the USSR.]. Moscow: 1948;323. (In Russian).
25. Bohaievskoho O, Huberhritsa M., Levytskoho M. Editors. Medychnyi poradnyk. [Medical advisor]. Clinical Medicine Handbook for Physicians. *State Publishing House of Ukraine*. 1929;922. (In Ukrainian).
26. Bohaievskoho O., Vasylenka M., Huberhritsa M. Editors. Medychnyi poradnyk. [Medical advisor]. Clinical Medicine Handbook for Physicians. *State Medical Publishing House of the USSR*. 1940;790. (In Ukrainian).
27. Moskalenko VF., Poliakova IM. Biohrafichnyi slovnyk zaviduvachiv kafedr ta profesoriv Natsionalnoho medychnoho universytetu imeni O. O. Bohomoltsia (1841–2006). [Biographical dictionary of heads of departments and professors of the National Medical University named after O. O. Bogomolets (1841–2006)]. Kyiv: *Book Plus*. 2006;304. (In Ukrainian).
28. Nemyro EA., Ozolynia ZIa. Yz ystoryy kafedry renthenolohyy y radyolohyy Ryzhskoho medytynskoho ynstytuta. [From the history of the Department of Radiology and Radiology of the Riga Medical Institute]. From the history of medicine. Collection of articles XII. Riga: *Avots*. 1980;93–8. (In Russian).
29. Piatyi Vsesoiuznyi sezd renthenolohov y radyolohov v Kyeve 18–23 maia 1928 h. [Fifth All-Union

- медичного університету імені О. О. Богомольця у 1917–1941 роках. *Український радіологічний журнал*. 2009. Т. 17(2). С. 233–238.
35. Ткаченко М. М., Топчий Т. В. Забуті імена. Професор Федір Парфенович Богатирчук. *Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця*. 2010. № (28). С. 257–261.
 36. Ткаченко М. М., Топчий Т. В. Євген Фердинандович Вебер – засновник кафедри рентгенології у Київському медичному інституті. *Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця*. 2010. № 3(30).
 37. Ткаченко М. М., Топчий Т. В. Забуті імена. Професор Олексій Якович Богаєвський. *Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця*. 2011. № 1(32). С. 221–225.
 38. Ткаченко М. М., Топчий Т. В. До 90-річчя від дня народження Василя Івановича Мілька. *Український радіологічний журнал*. 2011. Т. 19(2). С. 244–249.
 39. Ткаченко М. М., Топчий Т. В. Фундатори київської рентгенологічної школи. *Променева діагностика, променева терапія*. 2012. № 1. С. 82–93.
 40. Труды первой украинской конференции рентгенологов и онкологов. Харьков, 1934. В кн. *Рентгенология и онкология* / под ред. проф. Г. Н. Хармандарьяна и доц. Б. М. Варшавского). Киев : Госмедиздат УССР, 1937. 335 с.
 41. ЦДАВО Ф. 166, оп. 2, с. 44.
 42. ЦДАВО Ф. 166, оп. 2, с. 422.
 43. ЦДАВО Ф. 166, оп. 2, с. 442.
 44. ЦДАВО Ф. 166, оп. 2, с. 444.
 45. Чеботарёв Д. Ф. Воспоминания. Киев : ИПЦ АЛКОН НАН Украины, 2008. 304 с.
 46. Черкаський Я. «Радянські гітлерівці». *Російська Німеччина*. 2005. № 25/26.
 47. Belousow C. G. Русская академическая группа в США. Записки. Том VI. New York: 1972. С. 321–324.
 - Congress of Radiologists and Radiologists in Kiev on May 18–23, 1928]. *Bulletin of Radiology and Radiology*. 1929;7(6):489–529. (In Russian).
 30. Rozhkova NY. “Ystseliaushchye luchy” na strazhe zhenskoho zdorovia. [«Healing rays» on the guard of women’s health]. *Radiology-practice*. 2006;1:4–8. (In Russian).
 31. Semenova LS. Sustavno-sviazochnyi apparat cheloveka v ontogeneze. [Articular-ligamentous apparatus of a person in ontogenesis]. *Bulletin of the Academy of Pedagogical Sciences of the RSFSR*. 1958;97:198–206. (In Russian).
 32. Sykorskyi OH. Pro znachennia renthen-doslidzhennia pry nyrkovykh kamintsiaxh. [About the meaning of X-ray dosage at nirkovy stones]. *Ukrainian medical news*. 1929;7–10:244–50. (In Ukrainian).
 33. Stradyn PY. Yz perepysky s sovetskymy uchenymy-medykamy v peryod 1945–1958 hh. P. Y. Stradyn – S. A. Reinberhu. [From correspondence with Soviet medical students in the period 1945–1958. P. I. Stradyn – S. A. Reinberg]. In the book P. I. Stradyn. Selected Works III. Oncology, healthcare organization and history of medicine. Personal archive materials. Riga. *Zinatne*. 1965;652. (In Russian).
 34. Tkachenko MM., Topchii TV. Zarodzhennia kyivskoi radiolohichnoi shkoly. [Origin of Kyiv radiological school]. Department of Radiology and Radiation Medicine of the National Medical University named after O. O. Bogomolets in 1917–1941. *Ukrainian Journal of Radiology*. 2009;17(2):233–8. (In Ukrainian).
 35. Tkachenko MM., Topchii TV. Zabuti imena. Profesor Fedir Parfenovych Bohatyrchuk. [Forgotten names. Professor Fedir Parfenovych Bohatyrchuk]. *Scientific Bulletin of the National Medical University named after O. O. Bogomolets*. 2010;1(28):257–61. (In Ukrainian).
 36. Tkachenko MM., Topchii TV. Yevhen Ferdynandovych Veber – zasnovnyk kafedry renthenolohii u Kyivskomu medychnomu instytuti. [Ferdinandovich Weber – Head of the Department of Radiology at the Kiev Medical Institute]. *Scientific Bulletin of the National Medical University named O. O. Bogomolets*. 2010;3(30). (In Ukrainian).
 37. Tkachenko MM., Topchii TV. Zabuti imena. Profesor Oleksii Yakovych Bohaievskiyi. [Forgot the name. Professor Oleksiy Yakovych Bogaevsky]. *Scientific Bulletin of the National Medical University named O. O. Bogomolets*. 2011;1(32):221–5. (In Ukrainian).
 38. Tkachenko MM., Topchii TV. Do 90-richchia vid dnia narodzhennia Vasylia Ivanovycha Milka. [Until the 90th anniversary of the day of the people of Vasyl Ivanovich Milka] *Ukrainian Radiological Journal*. 2011;19(2):244–9. (In Ukrainian).
 39. Tkachenko MM., Topchii TV. Fundatory kyivskoi renthenolohichnoi shkoly. [Fundators of the Kiev X-ray School]. *Promeneva diagnostics, exchange therapy*. 2012;1:82–93. (In Ukrainian).
 40. Trudy pervoi ukraynskoi konferentsyy renthenolohov y onkolohov. Kharkov, 1934. [Proceedings of the first Ukrainian conference of radiologists and oncologists. Kharkov, 1934]. In the book. Radiology and

- oncology (collection edited by Prof. G. N. Harmandaryan and Docent B. M. Varshavsky). *Gosmedizdat of the Ukrainian SSR*. 1937:335 (In Russian).
41. ЦДАВО Ф. 166, оп. 2, с. 44.
 42. ЦДАВО Ф. 166, оп. 2, с. 422.
 43. ЦДАВО Ф. 166, оп. 2, с. 442.
 44. ЦДАВО Ф. 166, оп. 2, с. 444.
 45. Chebotarëv DF. Vospomynaniya. [Memories]. Kiev: *IPC ALKON NAS of Ukraine*. 2008;304. (In Russian).
 46. Cherkaskyi Ya. "Radianski Hitlerivtsi". [«Soviet Nazis»]. *Russian Germany*. 2005;25–26. (In Ukrainian).
 47. Belousow CG. Russkaia akademicheskaya hruppa v SshA. [Russian academic group in the USA]. *Trans-actions*. Volume VI. New York. 1972;321–4. (In Russian).

Конфлікт інтересів

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Conflict of interest

The author states no conflict of interest.

Інформація про фінансування

Дана робота не мала державного фінансування.

Funding information

The study was not government-funded.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ткаченко Михайло Миколайович – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри радіології та радіаційної медицини Національного медичного університету імені О. О. Богомольця Міністерства охорони здоров'я України, бульв. Т. Шевченка, буд. 13, Київ, Україна;

e-mail: mtkachenkodeprrm@gmail.com

моб.: +38(050) 011-18-33.

Внесок автора: робота є одноосібною працею автора.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Tkachenko Mykhailo Mykolaiovych – Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of Radiology and Radiation Medicine Department of O. O. Bogomolets National Medical University of Ministry of Health of Ukraine, 13, T. Shevchenko boul., Kyiv, Ukraine;

e-mail: mtkachenkodeprrm@gmail.com

tel.: +38(050) 011-18-33.

Author contributions: the paper is the author's sole study.

Професор Анатолій Іванович Позмогов
(1921–2004). 1964 р.

Професор Василь Іванович Мілько
(1921–1998)

В. І. Мілько з першим секретарем ЦК Компартії України П. Ю. Шелестом. 1963 р.

Міністр охорони здоров'я СРСР академік Борис Васильович Петровський на кафедрі рентгенодіагностики.
Пояснення дають В. І. Мілько та І. М. Трахтенберг

Асистент В. В. Новопашена та студент Ю. Ставицький під час експерименту. 1981 р.

Лауреати Державної премії УРСР в галузі науки і техніки 1986 р. –
співробітники Київського медичного інституту: В. І. Мілько, В. А. Туманов, І. С. Чекман,
Н. О. Горчакова, В. М. Короткий, М. М. Ковальов, І. І. Бобрик, Р. П. Матющко та ін.

Урочистості в палаці «Україна» з нагоди 160-річчя Національного медичного університету
імені О. О. Богомольця. М. М. Ткаченко, професор А. П. Пелешук, завідувач кафедри рентгенології
та медичної радіології Київського медичного інституту ім. О. О. Богомольця
професор А. І. Позмогов та доцент І. А. Позмогова. 24 вересня 2001 р.

Професор Анатолій Пилипович Лазар (1933–2007)

Професор Михайло Миколайович Ткаченко

Кафедра медичної радіології: В. Г. Коляденко, А. П. Лазар, А. І. Позмогов, О. В. Епштейн, Л. Б. Пінчук, С. Ю. Чеботарьов, Н. Ф. Назімок, Н. В. Гажисва, В. В. Новопашена, Р. П. Матюшко, Д. С. Мечев, М. М. Ткаченко, М. І. Хворостенко, І. В. Багдасарова, В. А. Романенко, О. М. Шкондін, І. П. Вакуленко, М. Б. Первак, Г. К. Бутвін, В. М. Славнов, Д. А. Петрук, співробітники кафедри та гості. 2002 р.

Після вручення Державних премій України 2003 р. в Маріїнському палаці.
Академік НАН України О. О. Мойбенко, член-кореспондент НАН України В. Ф. Сагач, Президент НАН України, голова Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки академік Б. Є. Патон, заступник голови – учений секретар Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки М. С. Дяденко, доктор медичних наук М. М. Ткаченко. 4 березня 2004 р.

Колектив кафедри. 2006 р.

Відвідування кафедри Послом Королівства Нідерланди в Україні та Республіці Молдова
Пітером Яном Волтерсом (перший ліворуч). 2011 р.

Член-кореспонденти НАМН України І. М. Дикан та М. І. Пилипенко, доцент О. В. Миронова та М. М. Ткаченко. 2014 р.